

In 1964 sprak ds. G. Boer op een conferentie van het Contact Orgaan van de Gereformeerde Gezindte (C.O.G.G.) over 'De gereformeerde gezindte nu en in de toekomst'. Een fragment:

DE GEREFORMEERDE GEZINDHEID NU

Het heden van de Gereformeerde Gezindheid! Dat is niet best, ook al mogen wij Gods genadegaven niet klein achten, die wij vandaag nog tegenkomen. Laten wij daarmee beginnen. Ook nu mogen wij de sporen van Christus' dienst in de gemeenten ontdekken. Ook nu wordt openbaar rondom geboorten, rondom het pastoraat van de in de gemeente opgroeienden, rondom ziek- en sterfbedden, dat Jezus leeft en dat Hij ook nu voortgaat Zijn gemeente te vergaderen tot het eeuwige leven. Daarin een medewerker Gods te zijn is een grote begenadiging. Maar juist vanuit de dankzegging mogen wij de ellenden van de Gereformeerde Gezindheid niet uit het oog verliezen.

'k Verklap geen geheim door te zeggen, dat het met de gereformeerde gezindheid niet goed gaat. Zoals Dr. Berkhof eenmaal zijn boekje schreef: *Crisis der Midden-Orthodoxie*, zo kan vandaag een boek geschreven worden over de crisis der gereformeerde gezindheid. De papieren van deze gezindheid staan laag genoteerd. Het elan is er wat uit. Initiatieven zijn in andere handen overgegaan. Wij staan allen wat verbijsterd met de ogen te knippen tegen de 20ste eeuw. De confrontatie met deze eeuw is in volle gang. Daardoor is de gang wat onzeker en aarzelend. Allerwege spreekt men van een heroriëntering. De gereformeerde gezindheid kan haar draai en gang nog niet geheel krijgen.

Daar komt bij, dat tegelijk met haar verscheurdheid een ontstellend ontkersteningsproces is ingeluid. Deze grijpt snel om zich heen en het einde ervan is nog niet in het zicht. De gereformeerde zede is hier en daar op hol geslagen. Oude tradities worden weggevaagd, nieuwe moeten vaak nog geboren worden. Wat wij ervoor terugkrijgen is vaak doorademd met het nihilisme. Met dit al is de greep op ons volksleven verslapt. Wij hebben teveel binnenkerkelijke zorgen en problemen. Hoezeer het begrip voor elkanders kerkelijke positie toeneemt en daardoor de kijk op elkander soms verbetert of ook soms verslechtert, de kerkelijke strijd verslindt mankracht, denkkraft en werkkraft, om van het geld maar te zwijgen, dat nodig aan een geestelijk stervende wereld moest worden besteed. Ieder heeft het gevoel het in eigen kerk of groep niet meer aan te kunnen. De dijken zijn doorgestoken en doorgebroken. De „veilige" wanden van de traditie zijn bezweken en zullen steeds meer bezwijken. Wij kunnen de mensen in vele opzichten de beste dienst bewijzen door hen te leren zwemmen in dit wassend getij. Velen worden meegezogen en weggezogen van het Woord af. Gehele gezinnen en geslachten zien wij verdwijnen.

Bij al deze calamiteiten duiken nieuwe vragen op. Nieuwe wegen worden begaan of afgewezen. Theologisch worden wij voorzien van een hele reeks geschriften, die om een antwoord vragen. De oecumene dient zich aan. De kerken in binnen- en buitenland worden in allerlei verbanden met elkaar geconfronteerd. De Wereldraad en de I.C.C.C. laten niet na kerken en groepen te beroeren. De kerk wordt na een Schleiermacheriaanse periode herontdekt. De pluriformiteitsleer wordt herzien of weggevaagd. Opnieuw wordt het Nieuwe Testament bestudeerd vanuit het gezichtspunt: Wat is de Kerk? Wij gaan steeds beter begrijpen, dat de gereformeerde gezindheid een uiting is van en soms een pleister is op ons slecht kerkelijk geweten. Wij gevoelen dat wat ons samenbindt erg veel is, maar wij kunnen aan de gereformeerde gezindheid geen kerkelijke gestalte geven en willen dat soms niet eens, omdat de gereformeerdeheid van de ander terecht of ten onrechte van een verdacht gehalte is.

En toch moet het, maar hoe?

Alsof dit alles nog niet genoeg is, is ook het gezag van de Heilige Schrift wat haar aard en omtrek betreft in het geding gekomen, ook binnen de gereformeerde gezindheid in ons vaderland.

WAT HEBBEN WIJ TE DOEN?

Betekent dan gereformeerd te zijn vandaag nog iets, ja of neen? Ja, zeggen wij allen, dat betekent wat. Wie wijst ons de weg langs deze doornige paden en door deze kerkelijke moeiten?

Alleen de levende God, die ons in Zijn Woord aanspreekt op ons verlaten van Zijn wegen. Wij zijn hier vandaag bijeen gekomen niet alleen om aan elkander, maar vooral aan God in Christus onze kerkelijke wonden en zonden te laten zien. Doen wij onszelf al deze dingen niet aan? Zijn wij in onze kerkelijke verdwaasdheden en in ons lopen voor eigen huis niet mijlen ver van Hem afgedwaald? Zal het ooit tot genezing komen, dan dienen wij terug te keren, tot Hem, die ons verslagen en gescheurd heeft en op ons wacht om genadig te zijn. Om te beginnen zijn wij één in de schuld, in de solidariteit van de schuld, dat wij Gods gemeente op aarde zo toegetakeld hebben. Daarover mogen wij treuren met die droefheid naar God, die een onberouwelijke persoonlijke en kerkelijke bekering tot zaligheid werkt. Deze droefheid gaat nogal wat dieper dan een zucht, die wel enige lucht geeft, maar niet de zuurstof van Gods genade, waardoor leven en vrede mogelijk is. Midden in het kerkelijke puin staat hoog opgericht (of staat Hij op vertrek?) de Christus der Schriften, die zegt: Komt allen tot Mij, gij, die vermoeid en beladen zijt ook door uw kerkelijke schuld en Ik zal u rust geven. Neem Mijn juk op u en andere jukken zullen van uw schrijnende kerkelijke schouders vallen. Leer van Mij, want Ik ben zachtmoedig en nederig van hart en gij zult rust vinden voor uw zielen, ook voor kerkelijk gewonde zielen. Merken wij Hem op? Ziet Hij u niet aan? De grote bevrijding komt alleen van de grote Bevrijder van de Kerk: Jezus Christus.

'k Bedoel dit niet als een goedkope stichtelijkheid, nog minder als een kerkelijke doodoener en ook niet als een vlucht uit de moeilijke kerkelijke praktijk. 'k Bedoel dit als een bekering midden in de kerkelijke zorg, als een rechte inleiding in de kerkelijke houding en verhouding, als een deur tot de plaats, waar wij een door het bloed van Christus gereinigde consciëntie ontvangen. Dat is: aan de voeten van Christus. Dan krijgt Hij voeten -- het zijn doorwonde voeten — in ons kerkelijk puin en in onze harten.

WELKE WEG WIJST ONS DE SCHRIFT?

Wanneer wij nu in de Schrift gaan onderzoeken welke gegevens onze persoonlijke en kerkelijke schuld in het bijzonder aanduiden, dan is dat naar ik geloof het gegeven van het verbond. Deze God des verbonds kan ons op de rechte wijze in de schuld en uit de schuld brengen. Immers wat is de gemeente in het Nieuwe Testament? De gemeente is de *kahaal* van het Oude Verbond. Zij is de samengeroepen vergadering, zij is de gemeente des Heeren. In het Nieuwe Testament is de gemeente de vergadering van de uitgeroepen. Hoeveel verschillen er zijn inzake het verbond tussen het Oude en het Nieuwe Testament, daarop ga ik nu niet in. Het gaat mij nu over de parallel van het verbond in de beide Testamenten. Wij mogen zelfs zeggen, dat gemeente en verbond — mits gelaten in de bijbelse verbanden en mits gevuld met de rechte prediking — in het Nieuwe Testament bijna correlate woorden zijn.

Dit betekent voor ons onderwerp, dat wij de grenzen van het verbond niet bij de grenzen van eigen kerk hebben te zoeken. De grenzen in de uiteindelijke zin zijn voor ons niet te bepalen. Die ziet God alleen. De grenzen, die door ons kunnen worden waargenomen, worden door de prediking getrokken. Ten diepste valt het verbond naar zijn inhoud en omtrek alleen en bij voorkeur open in de prediking. Dit kan een bevrijding inhouden van allerlei rationalisaties en beschouwingen over het verbond, die in de Gereformeerde Gezindheid helaas aanleiding hebben gegeven tot spanningen en scheuringen. Waarom? Niet alleen omdat wij ten dele kennen, maar vooral omdat wij het gevaar lopen het verbond naar zijn inhoud en omtrek denken te kunnen verstaan zonder de actuele verkondiging van het Woord Gods. Midden in de prediking, als centrum van de verbondsgemeenschap, staat Christus Zelf. Hij roept samen, Hij vergadert, Hij bewaart.

Daarmee is dan ook gegeven, dat de grenzen van het verbond beweeglijk zijn. Deze grenzen blijven niet precies gelijk. Zij zetten zich uit en krimpen in naarmate de levende Christus met de volheid van Zijn Geest in de gemeente aanwezig is. Staat het hart van de gemeente in laaiende gloed door de gemeenschap met Christus, dan is er de groei naar buiten en de trekkracht op hen, die buiten staan. Zinkt dit hart ineen, dan is er de verschraling en inkrimping. Deze beweeglijke grenzen van het verbond doen niets af aan de historische voortgang van het verbond. Het is met Abraham en zijn nageslacht begonnen en het wordt met de gelovigen en hun nakomelingen voortgezet. Over deze historische lijn wandelt Christus. Hij gaat met de generaties mee en het welbehagen gaat door Zijn hand gelukkig voort. Door de aanwezigheid van de levende God in de prediking komt het verbond onder de hoge spanning van God, die verkiezend te werk gaat; van Christus -- Abrahams zaad bij uitnemendheid -- die Zijn verzoening present stelt en van de Heilige Geest, die levend maakt en wederbaart. Dit alles dient op een levende wijze met elkander vervlochten te zijn, omdat bij het gemis van één of meer van deze wezenlijke bijbelse elementen, wij een schors overhouden. In dit verband wil ik over Rome alleen deze opmerking maken, n.l. dat daar m.i. het verbond of sporen van het verbond niet ontbreken, maar de prediking in dit verbond al te zeer afwezig is. Dat wil zeggen, dat Rome's kerk-zijn daardoor voor mij op een geheel ander vlak ligt dan het kerk-zijn van de delen der Gereformeerde Gezindheid. Bij deze opmerking wil ik het laten, hoewel dit alles veel breder en dieper gefundeerd moet worden. 't Gaat ons nu over het verbond, zoals dat door de aanwezigheid van God onder volle spanning staat. Deze spanning ontaardt zich in heil en onheil. In heil, wanneer de inhoud van het verbond, de genade, gekend en doorleefd wordt; in, onheil, wanneer op deze zaligheid geen acht geslagen wordt. Dan -- in het laatste geval -- gaat de wraak van het verbond in. Deze wraak neemt God Zelf ter hand, al heeft de gemeente een dure roeping in het zuiver houden van de prediking, de sacramenten, het leven en de liefde.

Wij mogen wel samenvattend zeggen, dat het gemeente- zijn ten nauwste samenhangt met de inhoud en de functie van het verbond en dat dit alles bepaald wordt vanuit de aanwezigheid Gods in de prediking, in de sacramenten, op enige afstand van de kerkelijke tucht en verder in het leven, in de liefde en het lijden van de gemeente waarin de messiaanse weën zich voortzetten.

TOEPASSING OP ONZE SITUATIE

Wanneer wij dit voor ons hebben, wordt de situatie van nu nog te schrijnender. Immers de bijbel kent de eenheid van het verbond naar inhoud en omtrek en de eenheid van de gemeente. De bijbel kent niet drie of meer christelijke gemeenten op één plaats. Wij kennen die wel, terwijl min of meer wordt aangenomen, dat het verbond ook in die andere gemeenten aanwezig is.

Het Nieuwe Testament kent wel huisgemeenten, kernen van het gemeentelven, die hier en daar op gespannen voet staan met elkaar, waarin ook haeresieën zijn, maar de eenheid van de gemeente is in de Heilige Schrift een aangelegen zaak. In die gemeenten is afval, er zijn scheuringen, maar de institueringen van verschillende gemeenten op één plaats is Bijbels niet voor te stellen. De eenheid van de gemeente in het Nieuwe Testament is alleen te handhaven onder de meest Geestvolle tucht van de apostolische prediking.

De situatie, waarin wij verkeren, heeft in de Schrift geen parallel. Het is vooral Ir Plom, die hierop wees. (In *Wapenveld*, red.) Wanneer wij het hierover eens zijn, dan verschijnt de eenheid van de gemeente in het Nieuwe Testament onder dit dubbele aspect: de eenheid in hetzelfde verbond van de uitgeroepen gemeente en van de volle aanwezigheid van God in Christus door de Heilige Geest. Deze aanwezigheid Gods doet b.v. in Corinthe enerzijds de vruchten en de gaven van de Geest in uitbundigheid er uit spuiten en zet anderzijds de zondaar en de zonde onder de dodende stralen van de heiligheid Gods.

Dit dubbele aspect, deze twee brandpunten kunnen ons ook vandaag de weg wijzen uit het slop, waarin wij door onze gemeenschappelijke zonden gekomen zijn. Deze weg is: eenheid door reformatie en reformatie door eenheid. Of anders: eenheid door waarheid en waarheid door eenheid. Of nog anders: eenheid en waarheid in Christus. De rechte verbinding van deze twee zijn er alleen in Christus.